

**EĞİTİM HUKUK İLİŐKİSİ
VE
EĞİTİMİN
YASAL DAYANAKLARI**

Eğitim – Hukuk İlişkisi

- Eğitim ve Hukuk toplumu etkileyen iki kurum.
- Eğitim insanların davranışlarını ve ilişkilerini şekillendirmeye çalışır; hukuk bu davranışları ve ilişkileri düzenlemeye çalışır.
- Kişinin eğitim ve öğrenim ihtiyaçları eğitimle; hak ve özgürlük ihtiyaçları hukukla sağlanır.
- Hukuk düzeninin iyi bir şekilde işleyebilmesi için kişilerin toplumsal yaşamın gereği olarak hem sahip oldukları hak ve özgürlüklerin hem de üstlendikleri dev ve sorumlulukların bilincine sahip olmaları gerekir. Bireylere bu bilincin kazandırılması ancak eğitim ile sağlanabilir. Kişilerin eğitim düzeyindeki artış ile o toplumda düzenin sağlanacağı ve dolayısıyla hukuk kurallarına uygun davranmanın gerçekleşeceği ileri sürülebilir.

Eğitim – Hukuk İlişkisi

Hukuk sistemine nitelikli elemanı eğitim sistemi yetiştirir.

Eđitim kurumları hukuksal dűzenlemelere gűre oluřturulur ve eđitsel faaliyetlerini yűrűtűr.

Eğitim Hukuku

Her d¼zey ve t¼rdeki eğitimle ilgili hukuk kurallarını içeren hukuk dalıdır.

Örg¼n ve yaygın eğitim kurumlarının örg¼tleniři, yapısı, yönetim biçimi, hukuksal durumu, organları arasındaki ilişkileri, bu örg¼tlerde yer alan yönetici, öğrenci, öğretmen, müfettiş, diğer çalışanlar ve veliler gibi tüm bireylerin temel hak ve görevleri ile hukuksal durumlarını kapsar.

Hukukun Kaynakları

Hukukun yazılı kaynakları hiyerarşik sıraya göre

- Anayasa,
- Uluslararası Antlaşmalar
- Yasalar (Kanunlar),
- Kanun Hükmünde Kararnameler,
- Tüzükler ve
- Yönetmelikler

Hiçbir yasal düzenleme kendinden üstte bulunan diğer yazılı hukuk kaynaklarına aykırı olamaz!

Hukukun Kaynakları

Anayasa

Devletin temel yapısını, yönetim biçimini, devletin temel organlarını ve bu organların birbirileri ile olan ilişkilerini, kişilerin devlete karşı olan temel haklarını ve ödevlerini “Anayasa” (AY) düzenler.

“sert anayasa” ,
“yumuşak anayasa”

Hukukun Kaynakları

Uluslararası Antlaşmalar

Devletlerin kendi aralarında, devletlerin uluslararası örgütlerle ya da uluslararası örgütlerin kendi aralarında yaptıkları yazılı sözleşmelerdir.

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Hukukun Kaynakları

Türkiye’de uluslararası andlaşmalara taraf olma ile ilgili koşullar 1982 Anayasası’nın 90. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre;

Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, TBMM’nin onaylamayı bir kanun ile uygun bulmasına bağlıdır (m. 90/1).

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş uluslararası andlaşmalar kanun gücündedir (m. 90/5).

Hukukun Kaynakları

Bu uluslararası andlaşmalar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz (AY, m. 90/5). Bu durumda, iç hukukun bir parçası olan uluslararası andlaşmalar Anayasa'ya aykırı olsa bile uygulanabilecektir.

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş **temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası andlaşmalar ile** kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda, uluslararası andlaşma hükümleri esas alınır (m. 90/5).

Uluslararası andlaşmaları, Anayasa'nın 104. maddesine göre cumhurbaşkanı onaylar ve yayımlar.

Hukukun Kaynakları

Yasa (Kanun)

- Yasama organı TBMM tarafından, Anayasa'da yasa yapmak için öngörölmüş usullere uygun şekilde çıkarılan metinlerdir.
- Yasalar Anayasadaki soyut kuralları somut hale getirir.

Ör: Milli Eğitim Temel Kanunu

Hukukun Kaynakları

Kanun Hükmünde Kararname (KHK)

Kanun hükmünde kararnameler Bakanlar Kurulu'nun, yasama organının bir yetki kanunu ile verdiği düzenleme yetkisine dayanılarak (olağanüstü hallerde böyle bir yetki kanunu olmadan) çıkardığı ve yürürlükten kaldırılabilme gücüne sahip olduğu kararnamelerdir.

Anayasanın 87. maddesinde Bakanlar Kurulu'na belli konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermek TBMM'nin görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.

Hukukun Kaynakları

Kanun Hükmünde Kararname (KHK)

Anayasa'nın 91. maddesinde bu yetkinin verilme koşulları ve içeriği düzenlenmiştir.

Anayasa'nın 121. ve 122. maddelerinde, olağanüstü haller ve sıkıyönetim halinde cumhurbaşkanının başkanlığında toplanacak olan Bakanlar Kurulu'nun, olağanüstü hal ve sıkıyönetimin gerekli kıldığı konularda çıkaracağı kanun hükmünde kararnameler düzenlenmiştir.

Hukukun Kaynakları

“Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümünde yer alan siyasî haklar ve ödevler kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemez.”

(Sadece Sosyal ve ekonomik haklar ve özgürlükler (pozitif statü hakları) ile ilgili KHK çıkartılabilir (AY, m. 91/f.1).

Hukukun Kaynakları

Kanun Hükmünde Kararname (KHK)

Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri
Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Hukukun Kaynakları

Tüzük

Bir yasanın uygulanmasını göstermek veya emrettiği işleri belirtmek üzere Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılır.

Ör: İş Verenlerin Kuracakları Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Eğitim ve İşleyiş Esasları Hk. Tüzük

Hukukun Kaynakları

Yönetmelik

Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzel kişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere çıkarır.

Ör: MEB Bağlı Okul Öğrencilerinin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmelik.

Anayasa'da Eğitimle İlgili Dzenlemeler

Anayasanın eğitimle ilgili maddeleri :

10 :Kanun önünde eşitlik

24 :Din kültürü ve ahlâk eğitimi

27 :Bilim ve sanat özgürlüğü

42 :Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi

62 :Yurt dışındaki Türk vatandaşlarının eğitimi

130:Yükseköğretim kurumları

131, 132: Yükseköğretim üst kuruluşları

Anayasa'da Eğitim

Kanun önünde eşitlik (Md. 10)

Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

Anayasa'da Eğitim

Din kültürü ve ahlâk eğitimi (Md. 24)

Din ve ahlâk eğitim ve ğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır.

Din kültürü ve ahlâk ğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.

Din Kültürü ve Ahlk Bilgisi dersi, ilkokul 4. sınıftan itibaren 2 saattir.

Anadolu, fen liseleri başta olmak üzere ortaöğretim kurumlarında zorunlu dersler kapsamında yer alan [din kültürü](#) ve ahlak bilgisi dersi bütün sınıf düzeylerinde haftada 2 saat yapılmaktadır (2017 yılında, 1'de 2ye çıkarılmıştır).

Anayasa'da Eğitim

Bilim ve sanat özgürlüğü (Md. 27)

Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.

Anayasa'da Eğitim

Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi

(Md. 42)

“Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.”

“Eğitim öğretim faaliyetleri her ne suretle olursa olsun engellenemez.”

“Eğitim ve öğretim, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır.”

Anayasa'da Eğitim

Zorunlu ve parasız öğrenim (Md. 42)

“İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.”

Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilere, burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar.”

Anayasa'da Eğitim

Ana dilde öğrenim (Md. 42)

“Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir.”

2014'te çıkarılan 6529 sayılı kanun:

- *“... Özel Öğretim Kurumları Kanunu hükümlerine tabi olmak üzere, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerle eğitim ve öğretim yapmak amacıyla, özel okul açılabilir”*

Anayasa'da Eğitim

Yurtdışındaki Türk vatandaşlarının eğitimi (Md. 62)

Devlet, yabancı ülkelerde alışan Türk vatandaşlarının aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçlarının ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, anavatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gereken tedbirleri alır.

Anayasa'da Eğitim

Yüksek öğretim kurumları (Md. 130)

Çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile; ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler Devlet tarafından kanunla kurulur.

Anayasa'da Eğitim

Yüksek öğretim kurumları (Md. 130)

Kanunda gösterilen usul ve esaslara göre, kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından, Devletin gözetim ve denetimine tabi yükseköğretim kurumları kurulabilir.

Kanun, üniversitelerin ülke sathına dengeli bir biçimde yayılmasını gözetir.

Üniversiteler ile öğretim üyeleri ve yardımcıları serbestçe her türlü bilimsel araştırma ve yayında bulunabilirler. Ancak, bu yetki, Devletin varlığı ve bağımsızlığı ve milletin ve ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği aleyhinde faaliyette bulunma serbestliği vermez.

Anayasa'da Eğitim

Yüksek öğretim kurumları (Md. 130)

Üniversiteler ve bunlara bağlı birimler, Devletin gözetimi ve denetimi altında olup, güvenlik hizmetleri Devletçe sağlanır.

Kanunun belirlediği usul ve esaslara göre; rektörler Cumhurbaşkanınca, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca seçilir ve atanır.

Üniversite yönetim ve denetim organları ile öğretim elemanları; Yükseköğretim Kurulunun veya üniversitelerin yetkili organlarının dışında kalan makamlarca her ne suretle olursa olsun görevlerinden uzaklaştırılamazlar.

Üniversitelerin hazırladığı bütçeler; Yükseköğretim Kurulunca tetkik ve onaylandıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığına sunulur ve merkezi yönetim bütçesinin bağlı olduğu esaslara uygun olarak işleme tabi tutularak yürürlüğe konulur ve denetlenir.

Anayasa'da Eğitim

Yükseköğretim üst kuruluşları (Md. 131, 132)

Yükseköğretim kurumlarının öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek, yükseköğretim kurumlarındaki eğitim - öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek bu kurumların kanunda belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda kurulmasını, geliştirilmesini ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak ve öğretim elemanlarının yetiştirilmesi için planlama yapmak maksadı ile Yükseköğretim Kurulu kurulur.

Eğitimle İlgili Uluslararası Antlaşmalar

En önemli uluslararası sözleşmeler:

- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
- Ekonomik, Sosyal, Kültürel Haklar Sözleşmesi
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

Eğitimle İlgili Uluslararası Antlaşmalar

BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (MD.26)

- *“Herkes eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasızdır. İlköğretim zorunludur.”*
- *“Eğitim insan kişiliğini tam geliştirmeye ve insan haklarıyla temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik olmalıdır.”*
- *“Eğitim, bütün uluslar, ırklar ve dinsel topluluklar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu özendirmelidir.”*

Eğitimle İlgili Uluslararası Antlaşmalar

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (md.13)

1. Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, herkese eğitim hakkı tanır. Sözleşmeci Devletler, eğitimin insan kişiliğinin ve onurunun tam olarak gelişmesine ve insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmesine yönelik olarak verilmesi konusunda birleşirler. Devletler ayrıca herkesin özgürlükçü topluma etkili bir biçimde katılmasını sağlayacak, bütün uluslar ile bütün ırksal, etnik ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştirecek ve Birleşmiş Milletlerin barışın korunması için yaptığı faaliyetlerini ilerletecek bir eğitim verilmesi konusunda anlaşırlar.

Eğitimle İlgili Uluslararası Antlaşmalar

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (md. 13)

2. Bu Sözleşmeye Taraf olan Devletler eğitim hakkının tam olarak gerçekleşmesini sağlamak amacıyla, şu yükümlülükleri yerine getir:

- a) İlköğretim zorunludur ve herkese ücretsiz ilköğretim sağlanır;
- b) Teknik ve mesleki eğitim de dahil ikinci eğitimin farklı türleri ve özellikle başlangıçta verilecek ücretsiz geliştirme eğitimi gibi her türlü uygun vasıtalarla, kural olarak herkesin girmesine ve yararlanmasına açık duruma getirilir.
- c)Yüksek öğrenim, özellikle başlangıçta verilecek ücretsiz geliştirme eğitimi gibi her türlü uygun vasıtalarla, yetenek ölçüsüne göre herkesin eşit olarak yararlanmasına açık duruma getirilir.
- d) İlk eğitimin bütün dönemini tamamlayamamış veya bu eğitimi hiç alamamış olan kişiler, mümkün olduğu kadar temel eğitim almaya teşvik edilir veya bu eğitimi almaya mecbur tutulur.
- e) Her düzeydeki okul sistemlerinin geliştirilmesi aktif olarak sağlanmaya çalışılır; yeterli bir burs sistemi kurulur ve öğretmenlerin maddi koşulları sürekli olarak iyileştirilir.

Eğitimle İlgili Uluslararası Antlaşmalar

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (md. 13)

3. Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, annebabaların ve uygulanması mümkünse vasilerin de, çocuklarını devlet tarafından kurulan okulların dışında varolan ama Devlet tarafından konulmuş veya onaylanmış standartların asgari şartlarına sahip bulunan okullara gönderme ve kendi inançlarına uygun bir biçimde çocuklarına dinsel ve ahlaki eğitim sağlama haklarına saygı gösterir.

4. Bu maddenin hiç bir hüküm, bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen prensiplerin özel eğitim kurumlarında her zaman yerine getirilmesi ve özel eğitim kurumlarında verilen eğitimin Devlet tarafından gösterilen asgari standartlara uyması halleri saklı kalmak kaydıyla, kişilere ve kuruluşlara eğitim kurumları kurma ve yönetme serbestisi verecek şekilde yorumlanamaz.

Eğitimle İlgili Uluslararası Antlaşmalar

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (md. 14)

Zorunlu ilköğretimi sağlama yükümlülüğü Bu Sözleşmeye Taraf Devletlerden, Sözleşmeye Taraf olduğu sırada anavatanında veya kendisinin egemenliği altında bulunan diğer ülkelerde parasız ve zorunlu ilköğretimi sağlayamamış olan Devletler, iki yıl içinde herkes için parasız zorunlu eğitimin prensiplerini ortaya koyan bir plan hazırlar ve bu planın makul bir süreyi aşmayacak şekilde kaç yıl içinde uygulanacağını gösteren ayrıntılı bir uygulama planı hazırlar ve kabul eder.

Eğitimle İlgili Uluslararası Antlaşmalar

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) (Ek Protokol-1'in 2. maddesi:)

- *“Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz.*
- *Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir.”*

Eğitimle İlgili Uluslararası Antlaşmalar

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (md.28)

- Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle:
 - İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler;
 - Ortaöğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemleri alırlar;
 - Uygun bütün araçları kullanarak, yüksek öğretimi yetenekleri doğrultusunda herkese açık hale getirirler;
 - Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale getirirler;
 - Okullarda düzenli biçimde devamın sağlanması ve okulu terketme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar.
- Taraf Devletler, okul disiplininin çocuğun insan olarak taşıdığı saygınlıkla bağdaşır biçimde ve bu Sözleşme'ye uygun olarak yürütülmesinin sağlanması amacıyla gerekli olan tüm önlemleri alırlar.
- Taraf Devletler eğitim alanında, özellikle cehaletin ve okuma yazma bilmemenin dünyadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve çağdaş eğitim yöntemlerine ve bilimsel ve teknik bilgilere sahip olunmasını kolaylaştırmak amacıyla uluslararası işbirliğini güçlendirir ve teşvik ederler. Bu konuda, geliştirmekte olan ülkelerin gereksinimleri özellikle gözönünde tutulur.

Eğitimle İlgili Uluslararası Antlaşmalar

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (md.29)

- Taraf Devletler çocuk eğitiminin aşağıdaki amaçlara yönelik olmasını kabul ederler:
 - Çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesi;
 - İnsan haklarına ve temel özgürlüklere, Birleşmiş Milletler Andlaşmasında benimsenen ilkelere saygısının geliştirilmesi;
 - Çocuğun ana–babasına, kültürel kimliğine, dil ve değerlerine, çocuğun yaşadığı veya geldiği menşeye ülkenin ulusal değerlerine ve kendisinininkinden farklı uygarlıklara saygısının geliştirilmesi;
 - Çocuğun, anlayışı, barış, hoşgörü, cinsler arası eşitlik ve ister etnik, ister ulusal, ister dini gruplardan, isterse yerli halktan olsun, tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla, özgür bir toplumda, yaşantıyı, sorumlulukla üstlenecek şekilde hazırlanması;
 - Doğal çevreye saygısının geliştirilmesi.
- Bu maddenin veya 28'inci maddenin hiçbir hükmü gerçek ve tüzel kişilerin öğretim kurumları kurmak ve yönetmek özgürlüğüne, bu maddenin 1 inci fıkrasında belirtilen ilkelere saygı gösterilmesi ve bu kurumlarda yapılan eğitimin Devlet tarafından konulmuş olan asgari kurallara uygun olması koşuluyla, aykırı sayılacak biçimde yorumlanmayacaktır.

